

Alexis Kossenko: Het leven is duizendmaal te kort

Christine van Rooijen

Alexis Kossenko, geboren in Frankrijk in 1977, is een veelzijdige fluitist: behalve de moderne fluit speelt hij ook traverso, blokfluit en fluiten uit de romantiek. Daardoor kan hij putten uit een repertoire dat ruim 400 jaar fluitliteratuur omvat. In februari was hij een aantal dagen in Nederland om het pas opgerichte barokorkest Holland Baroque Society muzikaal te leiden en met hen o.a. een fluitconcert van Quantz te spelen. Op de ochtend voor het laatste concert had FLUIT een gesprek met hem.

Je bent met onderscheiding afgestudeerd aan de conservatoria van Nice en Parijs. Daarna ben je naar Amsterdam gekomen om traverso te studeren bij Marten Root, bij wie je eveneens met onderscheiding bent afgestudeerd. Hoe lang is dat geleden?

“Ik heb Marten Root ontmoet tijdens de audities voor het European Union Baroque Orchestra. Het leek me interessant bij hem verder te studeren nadat het project met het EUBO was afgelopen, en dat heb ik gedaan van 1998 tot 2000. Ik had het voorrecht om naast hem in een orkest te spelen, en voor mij is zijn toon echt een voorbeeld van een prachtige fluitklank: krachtig en vol zonder dat het geforceerd klinkt. Heel bijzonder.”

Alexis op vijfjarige leeftijd, de fluit was bijna langer dan hijzelf

Veel fluitisten beginnen hun fluitcarrière op de blokfluit. Is dat bij jou ook zo gegaan?

“Nee, het is bij mij precies andersom gegaan. Op mijn vijfde ben ik begonnen op de moderne fluit. Het zag er grappig uit: de fluit was bijna langer dan ikzelf. Vanaf mijn achtste jaar begon ik me te interesseren voor oude

muziek. Eigenlijk wilde ik zink gaan spelen, maar helaas is dit me tot op de dag van vandaag nog niet gelukt.

Toen ik een jaar of dertien, veertien was ging ik me echt verdiepen in barokmuziek. Ik had meesters gehoord zoals Barthold Kuyken en Frans Brüggen, die me enorm inspireerden. Helaas had ik in die tijd nog geen barokfluit tot mijn beschikking, maar ik had thuis wél een plastic blokfluit, waarop ik mezelf tenminste de grepen kon leren. Inmiddels was ons gezin van Nice naar Poitiers verhuisd, waar ik blokfluit studeerde bij Claire Michon, een fantastische lerares. Dat was mijn eerste stap in de wereld van de barok.

Tijdens mijn studie in Parijs, waar ik moderne fluit studeerde, ging ik vaak een kijkje nemen op de afdeling oude muziek. De fluitdocent daar was zo aardig me een traverso te lenen – weer plastic! – en toen ik die eenmaal thuis had was ik dag en nacht bezig daarop te studeren.”

Is er geen moment geweest waarop je dacht: ik stop met moderne fluit en wijd me helemaal aan het spelen op oude fluiten?

“Oh nee, dat kon en kan ik niet! De moderne fluit is het instrument waarop ik heb leren spelen en ik houd er gewoon van. Er zijn om me heen wel mensen geweest die zeiden dat ik een keuze moest maken tussen moderne of historische fluit. Zij vonden dat je ze niet allebei tegelijkertijd kunt ontwikkelen en er even goed in kunt worden. Gelukkig heeft mijn leraar, Alain Marion, me er wel altijd in gesteund me in alle richtingen te ontwikkelen. Zolang hij niet hoorde dat mijn spel op de moderne fluit er onder leed, was hij er enthousiast over dat ik ook traverso speelde. Hij was voor mij meer dan een leraar, eigenlijk een soort opa.”

Is het niet moeilijk om van de ene stijlperiode naar de andere te switchen?

“Het is alsof je verschillende talen spreekt. Ook al weet ik dat na Bach de muziek van Mozart en Prokofjev komt, als ik Bach speel is dat voor mij dan het enige dat bestaat. Ik word op dat moment niet geacht te weten

wie de componisten zijn die er na hem komen. Op die manier zit ik helemaal in zijn wereld en bestaat er niets anders. Ik heb er altijd op gestudeerd om snelle *changes of mind* te maken, om met één druk op de knop in een andere wereld te zijn. Ik ben al vroeg met deze manier van studeren begonnen, en nu ben ik er vrij flexibel in geworden. Voor mij is dit de enige manier om de verschillende instrumenten en muziekstijlen te spelen. Ik maak ook niet te veel connecties tussen de instrumenten en de muziek uit de verschillende periodes. Dit klinkt misschien gek, want ik weet zeker dat bijvoorbeeld mijn speelstijl op de barokfluit mijn spel op de moderne fluit beïnvloedt. Dat geldt vooral voor het klankideaal. Ik ben op de moderne fluit niet meer alleen maar op zoek naar het grootste en meest briljante geluid. Ik zoek op de moderne fluit ook kleuren die in de barokfluit zitten. Bijvoorbeeld een beetje meer schaduw en intimiteit.”

Combineer je als je concerten aanneemt alle stijlen, of werk je in periodes, bijvoorbeeld één maand barok, twee maanden modern enzovoort?

“Ik speel alles door elkaar. Vanavond speel ik met de Holland Baroque Society Sammartini op blokfluit en Quantz op traverso. Morgen neem ik heel vroeg de trein en zit ik om één uur 's middags op moderne fluit *Peter en de wolf* van Prokofjev en *Carnaval des animaux* van Saint-Saëns te spelen. Op zo'n manier moet je je wel voor honderd procent geven aan de muziek die op dat moment voor je neus staat. Je hebt geen andere keus als je het goed wilt spelen. Ik vind dat enorm stimulerend. In zulke extreme gevallen blijkt er een capaciteit in je te zitten die je normaal gesproken niet gebruikt, en komt er een soort energiebron vrij waarvan je geen idee had dat je die tot je beschikking had. Maar ik ben blij dat ik niet altijd zo hoeft te werken. Ik heb ook periodes nodig waarin ik me echt serieus en lang moet voorbereiden.”

Je hebt twee ensembles opgericht: La Bergamasca en Les musiciens de Mr. Croche.

“La Bergamasca is een barokensemble, en met Mr. Croche spelen we composities van Franse componisten, van Couperin tot Ravel. Monsieur Croche was een denkbeeldige figuur, in het leven geroepen door Debussy. Zo nu en dan verscheen hij in Debussy's geschriften en vroeg hem daarin om een sigaret, waarna ze aan de praat raakten over muziek. Mr. Croche is iemand die er zeer subjectieve meningen over muziek op nahoudt. Uiteraard waren dat ook die van Debussy, maar hij hield er gewoon van ze via dit alter ego kenbaar te maken. Mr. Croche heeft twee jaar bestaan, daarna hoor je ineens niets meer van hem. Ons doel is om Franse muziek uit te voeren met Debussy als onze leraar en de subjectieve manier van denken van Mr. Croche in ons achterhoofd. Toen we

het ensemble oprichtten werd onze interesse vooral gewekt door de muziek van Debussy en tijdgenoten als Ravel en Roussel, en hun band met vroegere componisten als Couperin en Rameau. Van deze laatste componisten namen ze composities als model voor Franse muziek in de vroege twintigste eeuw. Denk bijvoorbeeld aan *Le Tombeau de Couperin* van Ravel. Ze zochten net als de oude componisten naar helderheid en elegantie, en weigerden grote goedkope effecten in hun composities toe te passen. Zoals Couperin zei: “Ik verkies wat me raakt boven wat me imponeert.” Ik geloof dat dit ook de intentie van Debussy was bij zijn composities.

Met het ensemble hebben we een aantal benaderingen, waarbij we in de eerste plaats uit kunnen gaan van oude meesters zoals Couperin en daarbij op authentieke instrumenten spelen. We kunnen in de tweede plaats ook uitgaan van Ravel, Debussy en hun tijdgenoten, in welk geval we ook zo veel mogelijk op authentieke instrumenten spelen. Ik bespeel dan een Bonneville die ik mag lenen, waarmee ik zeer blij ben! Dit instrument stamt uit de laatste jaren van de negentiende eeuw, heeft een Böhmsysteem en is gemaakt van zilver, maar heeft veel meer een *dolce* karakter dan mijn moderne Sankyō. Mensen die de fluit horen zonder hem te zien, denken dat het om een houten fluit gaat. De derde invalshoek die we bij een concert met het ensemble Mr. Croche kunnen nemen is bruggen slaan en de twee stijlperiodes van de achttiende en de twintigste eeuw combineren. Met het ensemble speelden we *Chansons Madecasses* van Ravel eens op een festival voor oude muziek. Ravel schreef deze liederen op het eind van zijn leven, wat het tot een van zijn meest moderne composities maakt. Het was heel fantastisch om dit stuk, dat op de drempel staat van de hedendaagse muziek, uit te voeren op een 'oud' instrument in plaats van op een van de *big machines* die we tegenwoordig gebruiken. De grens en de tegenstelling die we daarmee opzochten maakten dat het stuk op een bepaalde manier extra modern klonk. Dit is voor mij het hele idee wat betreft het spelen op authentieke instrumenten: de muziek lijkt daardoor moderner te zijn dan wanneer je op moderne instrumenten speelt. Door het spelen op authentieke instrumenten kom je extra moeilijkheden tegen, maar aan de andere kant lost het ook weer problemen op, die je juist hebt op een modern instrument. Mijn ervaring is dat moderne instrumenten iets trager reageren. Mendelssohn hield bijvoorbeeld van snelle tempi. Als je dan het scherzo uit de *Midzomernachtsdroom* speelt, krijg je een betere respons van een authentieke fluit: de articulatie gaat veel gemakkelijker. Het spectrum van het geluid is breder en rijker, wat ervoor zorgt dat je beter kunt menigen en dus beter stemt met de andere instrumenten. Ook het spelen *senza vibrato* draagt daaraan bij.”

Alexis Kossenko

Wat voor instrumenten heb je zelf in je collectie?

“Ik heb ongeveer 25 fluiten, waarvan vijf of zes barokfluiten zijn, uiteraard allemaal kopieën, omdat originelen onbetaalbaar zijn en meestal in een museum staan. Mijn favorieten zijn misschien wel mijn renaissancefluiten, omdat ze zo simpel zijn: een cilindrische buis met zeven gaten, dat is alles. Misschien klinkt dit gek, vooral als je weet wat voor ongelooflijke ontwikkeling de fluit tot op heden heeft doorgemaakt, maar ik val voor hun eenvoud en charme. En ze maken een betoverend geluid! Verder heb ik blokfluiten en uiteraard een moderne fluit. Vijfentwintig mag dan klinken als een groot aantal, maar als ik een concert geef moet ik vaak meer dan de helft van de instrumenten waarop ik speel lenen.”

Dit is waarschijnlijk een onmogelijke vraag: heb je een favoriete samenstelling waarin je speelt? Of ben je het liefst solist?

“Goede vraag! Daar heb ik geen antwoord op. Toch, ik heb één antwoord: ik heb alles nodig. Ik prijs mezelf heel gelukkig, ik kan alles doen wat ik leuk vind: kamermuziek maken, spelen in een orkest – waarbij ik op elke stoel kan zitten, die van piccolo, tutti fluit of eerste fluit – ik speel recitals, ik speel als solist met orkest en dirigeren zo nu en dan. Artistiek gezien ben ik heel tevreden met deze balans. Elke ervaring zorgt ervoor dat mijn muzikale persoonlijkheid gevoed wordt. Ik heb een beetje van alles nodig. Het lijkt

misschien iets ultiems om solist te zijn, toch is dat niet zo voor mij. Ik heb het ook nodig om in het orkest te spelen.”

Sinds wanneer dirigeer je?

“Dirigeren is misschien een te groot woord. Ik moet bekennen dat ik nooit directielessen heb gehad. Het is beter om te zeggen dat ik klassieke- en barokorkesten van bescheiden omvang leid. Voor deze orkesten is het niet zozeer van belang dat een dirigent de maat slaat als wel dat iemand het energieniveau zo hoog mogelijk houdt en af en toe iets onverwachts inbrengt om de aandacht vast te houden.

Ik heb het geluk om heel intensief te werken met een prachtig barokorkest in Polen, Arte dei Suonatori. De samenwerking begon in 2000 toen ik met hen de Johannes Passion kwam spelen. Naar aanleiding daarvan vroegen ze me als solist een tournee met hen te maken. Dat was heel moedig van hen want ze kenden me verder helemaal niet. Ik heb eerst alleen de stukken waarin ik zelf speelde muzikaal geleid, later ook stukken waarin ik niet speelde. Nu stel ik ook regelmatig programma's samen voor het orkest. In april komt er een cd uit met drie concerten van Carl Philip Emanuel Bach die ik net met hen heb opgenomen.”

Wat is er eigenlijk dat je nog niet gedaan hebt maar wel graag zou willen doen?

“Het is absoluut nog een droom van me om *Daphnis et Chloé* van Ravel te spelen. Als je wilt weten waarom ik nog niet ben gestopt met spelen op de moderne fluit is dát de reden! Ik kan niet sterven zonder dit stuk gespeeld te hebben, al moet ik daar driehonderd jaar op wachten. Maar er zijn natuurlijk ook andere dingen die ik wil ontwikkelen. Wat de barok betreft ben ik heel gelukkig met fluitspelen en dirigeren, maar wat de Renaissance betreft zou ik instrumenten uit die tijd willen leren bespelen, zoals de schalmei en de renaissancefagot. Musici uit de zestiende en de zeventiende eeuw waren veel flexibeler wat betreft het bespelen van verschillende instrumenten dan wij nu zijn. Maar ja, het leven is duizendmaal te kort, en waarschijnlijk krijg ik maar de helft gedaan van wat ik allemaal wil doen!”

www.labergamasca.com